

MEMO

gemeente
NOORDOOSTPOLDER

Aan : Leden van de gemeenteraad
Van : College van burgemeester en wethouders
Datum : 26 mei 2020
Onderwerp : 1e inventarisatie (verwachte) effecten Coronavirus effecten

Inleiding

De uitbraak van het Coronavirus eind februari 2020, had en heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden, met onbekende gevolgen voor de toekomst. Na de aanpak voor de gezondheid, heeft het Rijk al vroeg initiatief getoond met een aanpak voor maatschappelijke, sociale en economische gevolgen van het virus. Door het treffen van een breed pakket aan financiële maatregelen voor inwoners, bedrijven, verenigingen en andere onderdelen van onze samenleving, probeert het kabinet het verdienvermogen van ons land zoveel mogelijk op peil te houden. De relatieve zekerheid van nu, met allerlei (steun)maatregelen en tegemoetkomingen, zullen plaatsmaken voor onzekerheid en risico's als gevolg van een economische crisis. Ondanks alle inspanningen zullen er bedrijven en instellingen failliet gaan, de werkloosheid zal verder oplopen en er zullen verschuivingen (moeten) plaatsvinden in zowel bedrijfsactiviteiten als beroeps-/baankeuzen voor jong en oud. Afhankelijk van de autoriteit, instelling, en misschien nog wel meer van belangen, worden verwachtingen uitgesproken over de ernst en duur van de ingetreden recessie.

Het college informeert de raad steeds in een zo vroeg mogelijk stadium

Het college neemt u met deze memo en het bijbehorende overzicht zo vroeg en volledig mogelijk mee in de op dit moment bekende en te verwachten effecten van het Corona-virus en de daaropvolgende economische, maatschappelijke en sociale gevolgen. Dat doen wij door middel van een integraal overzicht, dat de volgende opbouw heeft:

- Overzichtsmatrix financiële gevolgen Corona (voorlopige stand per 18 mei).
- Financiële gevolgen waarover afspraken zijn gemaakt (01).
- Extra kosten als gevolg van Corona waarvoor (nog) niks geregeld is (02).
- Extra organisatiekosten (03).
- Wegvallende inkomsten als gevolg van Corona (04).
- Minder kosten en overige aspecten (05).

N.B.: In het integrale overzicht zijn diverse gerealiseerde en geschatte bedragen opgenomen. Het college heeft geen totaalstaat opgenomen van (extra) uitgaven, minder inkomsten en tegemoetkomingen van het Rijk, omdat daarmee een indruk zou kunnen worden gewekt dat er zicht is op het financiële effect voor 2020 van de Coronacrisis voor gemeente Noordoostpolder. Zodra het Rijk meer duidelijkheid heeft gegeven over tegemoetkomingen zullen wij het overzicht actualiseren en met een schatting van het financiële effect voor 2020 ter informatie aan de raad zenden.

Gevolgen 2020 voor inkomsten gemeente Noordoostpolder

De mogelijke gevolgen voor gemeenten zijn drieledig. In de eerste plaats zijn er gevolgen voor de inwoners en bedrijven van gemeenten. Hierbij valt te denken (geestelijke) gezondheidszorg, onderwijs, het verloop van bedrijvigheid, werkgelegenheid, werkloosheid, bijstand, en andere sociale en maatschappelijke effecten, waar gemeenten een rol en verantwoordelijkheid hebben voor en naar hun inwoners, bedrijven en instellingen. Op hun beurt zullen inwoners, bedrijven en instellingen verwachtingen hebben naar de gemeente. Het gaat hier om de fundamentele bestaansvraag en het bestaansrecht van ons als gemeente.

In de tweede plaats zijn er directe financiële gevolgen voor onze gemeente, zonder dat we voor het lopende jaar 2020 en verder pretenderen te kunnen aangeven wat het netto effect op de begroting(srealisatie) zal zijn. Voor de gemeentelijke inkomsten zijn de mogelijke effecten te verdelen naar drie categorieën:

a. Algemene uitkering

Voor het grootste deel (67%) van de inkomsten zijn wij afhankelijk van het Rijk. In totaal ruim € 90 miljoen. Dat maakt de keuze die het Rijk maakt voor financiering van gemeenten voor 2020 en verder, cruciaal. Alle extra uitgaven die het Rijk nu doet, zijn eindig. De overheidsfinanciën zijn goed, maar dat we als gemeenten op één of andere manier te maken krijgen met financiële effecten vanuit het Rijk, lijkt onontkoombaar. Op enig moment moet het Rijk terug naar een (bijna?) sluitende begroting.

- *Voor nu is het niet te schatten wat de ontwikkeling van de algemene uitkering zal worden, maar er lijkt een kans van slagen voor het plan om de algemene uitkering voor alle Nederlandse gemeenten bij elkaar, voor de jaren 2021 – 2024, te handhaven op het niveau zoals dat in de prognoses van de septembercirculaire van 2019 is gepresenteerd.*
- *Aan de algemene uitkering voor 2020 zal naar verwachting een component worden toegevoegd als tegemoetkoming voor gemaakte extra kosten en gedeelde opbrengsten door gemeenten.*
- *Het Rijk en de VNG geven bij de meicirculaire (verwachte publicatie eind mei/begin juni) en de septembercirculaire meer duidelijkheid voor gemeenten over de algemene uitkering.*

b. Eigen structurele inkomsten

Voor een relatief beperkt deel kunnen we als gemeente zelf inkomsten genereren. Op onze begroting van € 135 miljoen gaat het om ongeveer € 23 miljoen, waarvan de opbrengst OZB bijna € 12 miljoen bedraagt. Andere opbrengsten, zoals afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges, kennen veelal een directe relatie met kosten en mogen op begrotingsniveau het niveau van kostendekkendheid niet overstijgen.

- *De kans is reëel dat de opbrengst toeristenbelasting en de inkomsten uit bepaalde leges in 2020 zullen achterblijven bij de begroting. De derving van toeristenbelasting wordt mogelijk door het Rijk gecompenseerd. Voor derving van legesopbrengsten is (nog) geen beeld of het Rijk hierin wil compenseren. Voor de opbrengst OZB wordt geen effect voor 2020 verwacht, wel in mogelijk uitstel van betalingen.*

c. Eigen incidentele middelen

Tot slot resteren de inkomsten die gegenereerd worden uit eigen middelen, zoals uit grondexploitaties en kennen we baten (dat zijn geen inkomsten) door onttrekkingen te doen aan eerder gevormde reserves.

- *Grondexploitaties en reserves spelen geen rol bij het opstellen van een structureel sluitende meerjarenbegroting. Het is niet logisch te verwachten dat het Rijk gemeenten voor nadelige effecten in de grondexploitaties tegemoet zal komen. Voor 2020 verwachten we een negatieve ontwikkeling in de realisatie van de begroting voor dit onderdeel.*
- *Nadelige effecten op de begrotingsrealisatie 2020, zullen ten laste van reserves worden gebracht, voor zover er bij het opmaken van de decemberrapportage 2020 en/of de jaarrekening 2020 sprake is van een nadelig resultaat.*

In de derde plaats zijn we genoodzaakt tot het nemen maatregelen voor het zo goed mogelijk laten functioneren van ons bestuur en de bestuursdienst. Op dit moment wordt gewerkt aan aanpassingen die het mogelijk maken de processen zoveel als mogelijk doorgang te laten vinden. Het gaat onder andere om anders organiseren, anders samenwerken en anders vergaderen. In veel gevallen betekent anders: digitaal, vanuit huis. Verder zullen er fysieke aanpassingen moeten plaatsvinden in gemeentelijke gebouwen en zullen ondersteunende faciliteiten moeten worden uitgebreid.

Resumé

1. De netto financiële effecten van de Coronacrisis voor de begroting en reservepositie van 2020 zijn weliswaar nog niet bekend en ook niet te schatten, maar vormen niet het grootste risico. Mochten we het dienstjaar 2020 financieel negatief moeten afsluiten en/of een beroep moeten doen op onze reserves, dan betreft dat een éénmalig effect dat we met onze goede financiële positie verantwoord aankunnen.
2. De angel zit in wat na de Coronacrisis komt: een economische crisis in nog onbekende omvang. Afhankelijk van de ernst en duur van de recessie en welke maatschappelijke en sociale effecten blijvend zullen zijn en om veranderingen vragen, zullen ook gemeenten hierin een aandeel voor hun rekening moeten nemen.
3. Een gemeente is een fundamenteel andere overheid dan het Rijk. Het Rijk kan sturen op tekorten en op haar inkomsten. Gemeenten kunnen dat niet en moeten het vooral hebben van het sturen op uitgaven (lasten). Wij zijn grotendeels afhankelijk van de inkomsten van het Rijk. De inkomsten die we wel hebben, vallen in een recessie vaak ook terug en lastenverhogingen voor inwoners en bedrijven zijn in een recessie niet wenselijk en gemakkelijk te verantwoorden. Verder moeten en willen we een duurzaam sluitende begroting hebben.